

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

ПЕРХАЧ РОКСОЛАНИ-ЮСТИНИ ТАРАСІВНИ

«Термінологія в інструкціях до медичних препаратів:

лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти

(на матеріалі української, польської, німецької мов)»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

за спеціальністю 10.02.15 — загальне мовознавство

Останніми роками увагу лінгвістів привертає вивчення мовного матеріалу в когнітивно-дискурсивній дослідницькій парадигмі, базовим поняттям якої є концепт — одиниця ментального лексикону, концептуальної картини світу, відбитої в людській психіці, свідомості, а також мові. Це зумовлює закономірний інтерес до дослідження дихотомій «мова — мислення», «мова — духовна культура», «мова — національний менталітет», у зв'язку із чим актуальним постає дослідження мовних картин світу в аспекті психолінгвістики, етнолінгвістики, прагмалінгвістики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології тощо. Саме в лінгвокогнітивному й лінгвокультурному аспектах Р.-Ю.Т. Перхач виконала дослідження термінології в інструкціях до медичних препаратів. Цим зумовлена актуальність рецензованої дисертації, у якій здійснено багатовекторний, всебічний опис фрагментів української, польської та німецької мовних картин світу — мовної репрезентації людського досвіду в медичній галузі. Дисертаційна праця виконана в межах наукової теми кафедри прикладної лінгвістики Інституту комп'ютерних наук та інформаційних технологій Національного університету «Львівська політехніка» — «Базові когнітивні механізми творення мовних одиниць».

Наукова новизна забезпечена як матеріалом дослідження, адже вперше здійснено комплексне зіставне вивчення термінології українсько-, польсько-, німецькомовних інструкцій до медичних препаратів, так і підходами, зокрема до концептуального аналізу медичних термінів. У цій праці вперше

змодельовано стрижневі концепти ПАЦІЄНТ, ЛІКАР, МЕДИЧНИЙ ПРЕПАРАТ, ХВОРОБА, уточнено фреймову їх організацію, виявлено домінантні джерела термінотворення, визначено термінонасиченість інструкцій, створено лінгвістичний корпус інструкцій до медичних препаратів, який уможливив, своєю чергою, укладання частотних словників інструкцій до медичних препаратів. Безумовно, створені корпус і словники свідчать про вагомість і практичну значущість отриманих результатів дослідження, які також можуть бути втілені у викладацькій практиці, у лінгводидактиці, лексикографії, зокрема комп'ютерній, а лінгвістичний корпус інструкцій до медичних препаратів є добрим матеріалом для Національного корпусу української мови.

Заслуговує на схвалення значна за обсягом джерельна база наукової праці: 195 інструкцій досліджуваними мовами, із яких було отримано для наступного аналізу 14 300 словоформ в українськомовних інструкціях, 12 056 — у польськомовних і 11 152 — у німецькомовних. Її ретельне й уважне опрацювання дало змогу дисертантці здійснити якісний, підтверджений багатим фактичним матеріалом, опис відповідних фрагментів української, польської, німецької мовних картин світу. А комплексне застосування лінгвокогнітивного й лінгвокультурного аспектів до аналізу медичної термінології дозволило одержати нові результати, що сприятимуть уніфікації та унормуванню як загальнонаукової, так і медичної термінології.

Структура та зміст роботи підпорядковані досягненню основної її мети — *зіставний аналіз українських, польських та німецьких термінів у інструкціях до медичних препаратів з погляду лінгвокогнітології та лінгвокультурології* — й розв'язанню семи логічно взаємопов'язаних поставлених завдань. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, значного списку використаних джерел, який нараховує 372 найменувань, 3-х додатків, уміщених на 48 сторінках. Кожний розділ розподіляється на кілька підрозділів. Точний вибір методів дослідження та вміле їх використання уможливили успішне виконання поставлених завдань і досягнення мети.

У вступі чітко й аргументовано розкрито головні кваліфікаційні ознаки дисертаційної праці (актуальність, наукова новизна, методологія, практичне й теоретичне значення), подано інформацію щодо кількості публікацій та апробації результатів дослідження.

Ретельне опрацювання лінгвістичних, історичних і культурологічних джерел у проекції на українську, польську й німецьку медичну термінологію дали можливість дисертантці ґрунтовно розробити теоретичні засади дослідження (розділ 1), кожне з положень якого вдало проілюстроване, при цьому варто наголосити на чіткій систематизації матеріалу й аргументованих його коментарях. Так, наприклад, уточнюючи класифікацію фахових медичних текстів Т. Мульганової, Р.-Ю.Т. Перхач доходить висновку, що інструкції до медичних препаратів є різновидом документів, які необхідно віднести до групи науково-правових текстів (с. 45-46).

Другий розділ праці присвячений розробці методології дослідження із застосуванням комп'ютерних технологій. Авторка слушно зауважує, що «у лінгвокогнітивних та лінгвокультурних дослідженнях широко застосовують методи суміжних дисциплін, що уможливорює вирішення деяких нерозв'язних проблем мовознавства» (с. 73). Імпонує обґрунтування побудови лінгвістичного тримовного корпусу інструкцій до медичних препаратів, детальний опис принципів укладання частотних словників із застосуванням програмного інструмента опрацювання лінгвальних даних KWIC Concordance for Windows.

У третьому підрозділі визначено термінонасиченість текстів інструкцій до медичних препаратів, охарактеризовано структуру стрижневих концептів ПАЦІЄНТ, ЛІКАР, МЕДИЧНИЙ ПРЕПАРАТ, ХВОРОБА, які вербалізовані в українсько-, польсько- та німецькомовних інструкціях до медичних препаратів, описано та представлено терміни, утворені шляхом метафоризації та метонімізації.

У четвертому розділі досліджено лінгвокультурні особливості функціонування термінів в інструкціях до медичних препаратів, зокрема виявлено інтернаціональний та національний прошарки в терміносистемах, що

також становить наукову новизну цієї праці. Дисертантка робить цінні для термінознавства висновки, що спільною ознакою польсько- та німецькомовних текстів інструкцій до медичних препаратів є функціонування скорочень, які є запозиченнями з англійської мови, що суттєво впливає на унормування сучасної медичної термінології. Окрім того, завдяки дослідженню кольоропозначень, запозичень, епонімів, наявних в українсько-, польсько- та німецькомовних інструкціях до медичних препаратів визначено, що особливістю польської медичної термінології, на відміну від української та німецької, є формування термінів на власній мовній основі. Усе це становить теоретичну значущість дослідження.

Глибока за змістом, теоретично обґрунтована дисертаційна праця Р.-Ю.Т. Перхач закономірно викликає науковий інтерес, певні міркування та запитання до її автора:

1. Чи є синонімами використані в дисертації терміни *дво-, три-, чотирикомпонентна сполука, 2-, 3-, 4- грами*? Якщо ні, то в чому полягає їхня відмінність?

2. Викликають запитання визначення процесів метафоризації / метонімізації у творенні деяких термінів. Наприклад: чому спосіб термінотворення німецькомовної сполуки *die laufende Nase* (с. 111) визначено як метафоричний, а не метонімічний: частина (рідина з носа) — ціле (ніс)?

3. Чи простежується лінгвокультурна специфіка термінів, що є вторинними назвами, утвореними шляхом метафоризації, особливо з компонентами- назвами фітонімів, фаунонімів? Очевидно, що таку специфіку мають назви синдромів за іменем лікаря, що їх відкрив, але, на жаль, цей факт не знайшов відбиття у дисертації.

Висловлені міркування й запитання не стосуються концептуальних засад дисертаційної праці, не зменшують її вагомості, наукової цінності й практичного значення. Дисертація Р.-Ю.Т. Перхач є достовірним, самостійним, завершеним дослідженням актуальної в сучасній лінгвістиці теми, свідчить про

високий фаховий рівень філологічної підготовки її авторки, заслуговує на позитивну оцінку.

Слід відзначити належне, грамотне оформлення дисертації та повноту висвітлення її змісту й результатів дослідження в авторефераті та 15 публікаціях (у тому числі 9 — у провідних наукових фахових виданнях України, 1 — у науковому періодичному виданні іншої держави). Основні положення праці достатньою мірою апробовані на науково-методичних семінарах кафедри прикладної лінгвістики НУ «Львівська політехніка» та інституту «Artes Liberales» Варшавського університету в Польщі, а також представлені на 12 міжнародних наукових конференціях, географія яких доволі широка (Львів, Луцьк, Київ, Одеса, Рівне, Кривий Ріг, Чернівці, Варшава, Августів).

Дисертаційна праця «Термінологія в інструкціях до медичних препаратів: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти (на матеріалі української, польської, німецької мов)» є ґрунтовним завершеним дослідженням, що відповідає паспорту спеціальності 10.02.15 — загальне мовознавство, профілю спеціалізованої вченої ради К 41.053.05, вимогам ДАК України та «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 24.07.2013 № 567, а її авторка — Роксолана-Юстина Тарасівна Перхач — заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15 — загальне мовознавство.

Офіційний опонент:

Кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних факультетів
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

О. В. Александрова

